

WSTĘP

Oddajemy w Państwa ręce zbiór 15 artykułów będących rezultatem organizowanej przez Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Polską Akademię Umiejętności konferencji, która odbyła się w Krakowie w dniach 25–26 października 2018 roku.

Spotkanie to przebiegało pod hasłem „Oblicza Niepodległej. Państwo i społeczeństwo w 100-lecie odrodzenia Rzeczypospolitej”. Większość konferencji naukowych o charakterze rocznicowym koncentrowała się wokół wybranych aspektów odzyskania niepodległości, w ujęciu regionalnym lub chronologicznie wąskim. Krakowskie spotkanie było wyjątkowe i z założenia stanowiło platformę refleksji nad dorobkiem II Rzeczypospolitej w dwóch węzłowych obszarach – państwa i społeczeństwa. Do udziału w projekcie zostali zaproszeni reprezentanci większości ośrodków badawczych w Polsce, a pierwotny podział na część „państwową” i „społeczną” został utrzymany w niniejszym tomie.

Pierwsze dwa artykuły mają charakter wprowadzający. Marek Kornat przybliża problematykę bezpieczeństwa zewnętrznego Polski międzywojennej, w szerszym, geopolitycznym kontekście, a Wojciech Morawski dokonuje podsumowań na temat stanu gospodarki. Zasadniczą część, poświęconą funkcjonowaniu struktur państwowych, otwiera tekst Piotra Cichorackiego o ewolucji problemu bezpieczeństwa wewnętrznego II RP. Rozwinięcie tez zawartych w tym tekście stanowi artykuł Roberta Litwińskiego. Charakteryzuje on wyzwania związane z organizacją służb bezpieczeństwa II RP oraz ich ewolucję w warunkach niepodległego państwa. Aparat policyjny był narzędziem struktur administracyjnych. O ich budowie i przemianie, przede wszystkim w kontekście unifikacji, pisze Janusz Mierzwa. Wątek wysiłku podjętego w celu konsolidacji Polski pozaborowej, przełamywania narosłych przez dziesięciolecia separatyzmów, został omówiony przez Przemysława Olstowskiego. Problemy towarzyszące budowie wymiaru sprawiedliwości, zarówno personalne, jak i organizacyjne, a także jego przemiany są przedmiotem tekstu Lecha Krzyżanowskiego. Część poświęconą państwu zamyka analiza polityki personalnej w międzywojennym Wojsku Polskim, przeprowadzona przez Andrzeja Wojtaszaka.

Analizę zagadnień związanych z funkcjonowaniem społeczeństwa II RP otwiera tekst Tadeusza Stegnera. Autor podsumowuje w nim nasz stan wiedzy na temat struktury wyznaniowej Polski międzywojennej oraz zachodzących w niej relacji na płaszczyźnie religia – naród – państwo. Przeglądu dorobku II RP w zakresie polityki społecznej, a także perspektyw jej ewolucji (ważnych ze względu na okres powojenny) dokonał Paweł Grata. Artykuły Joanny Dufirat i Katarzyny Sierakowskiej koncentrują się wokół ewolucji roli kobiety w życiu społecznym II RP, jak również

przemian, jakim podlegała w tym okresie rodzina. W kolejnym artykule Mateusz Rodak przyjrzał się II RP przez pryzmat biedy i wykluczenia społecznego. Zagadnienie działalności organizacji związkowych w Polsce międzywojennej przybliżył Grzegorz Zackiewicz. Swoistym podsumowaniem całości rozważań jest tekst Andrzeja Szczerskiego opisujący osiągnięcia II RP w dziedzinie architektury i sztuki.

Prezentowany zbiór nie rości sobie pretensji do kompletności, niemniej w naszym przekonaniu będzie stanowić ważny, wielowątkowy głos, dotyczący osiągnięć II RP i wskazujący obszary, w jakich poniosła ona porażkę.

Janusz Mierzwa